

Да направим видими невидимите момичета

Идентифициране на непридружени и разделени от семействата си момичета в България, Гърция, Италия и Сърбия

unicef
за Всяко дете

Съдържание

1. Въведение	3
2. Основни данни за непридружените и разделените от семействата си момичета	6
3. Опасното пътуване на непридружените и разделени от семействата си момичета	9
4. Пристигане в Европа – предизвикателства пред идентифицирането на непридружени и разделени от семействата си момичета	10
5. Какво улеснява идентифицирането?	13
6. Изводи	16
7. Ключови препоръки	17
Приложение 1. 10 признака на непридруженото или разделено от семейството си момиче	20

Списък на използваните съкращения

ОНИ	Оценка на най-добрите интереси	ИЛСП	Идентифициране на лица със специфични потребности
ОНИ	Определяне на най-добрите интереси	ННЛ	Непридружено непълнолетно лице
ЕСПУ	Европейска служба за подкрепа в областта на убежището	НРСД	Непридружени и разделени от семействата си деца
ЕВРОСТАТ	Статистическа служба на Европейски съюз	ВКБООН	Върховен комисариат на ООН за бежанците
НОП	Насилие, основано на пола	УНИЦЕФ	Детски фонд на ООН
МОМ	Международна организация по миграция		

Благодарности

Настоящият анализ е изготвен от Дирекция по въпросите на равнопоставеността на момичета и момчетата към Регионалния офис на УНИЦЕФ за Европа и Централна Азия (ECARO). УНИЦЕФ и ECARO биха искали да благодарят на всички колеги, които допринесоха за изготвянето на анализа и по-конкретно на координационните екипи в България, Гърция, Италия и Сърбия. УНИЦЕФ изказва специална благодарност на центъра за бежанци „Инфо Парк“ в Сърбия за това, че постави проблема, както и на всички институции и организации, които участваха в нашите консултации. На първо място обаче, УНИЦЕФ и ECARO са благодарни на всички смели момичета и млади жени, които споделиха своите истории и мнения.

март 2020 г.

С финансовото съдействие на Правителството на Съединените американски щати

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Миграцията е тясно свързана с пола – ролята на половете, а също и взаимоотношенията и неравенствата между тях, оказват влияние върху профила на мигриращите, подбудите и начините на тяхното придвижване и местата, където накрая се озовават. Полът до голяма степен предопределя рисковете и заплахите, които ще срещнат мъжете и жените мигранти по пътя и при пристигането си, начините за справяне с тях и механизмите, необходими за закрилата на тези мъже и жени.¹

В доклад от април 2019 г. Специалният докладчик по човешките права на мигрантите отбеляза, че „все повече жени пътуват самостоятелно, което води до така наречената феминизация на миграцията“.

Наблюдава се също така увеличение на броя на момичета, които пътуват непридружени или разделени от любимите си хора,² често използвайки миграционни пътища, зловещо известни с опасностите, дебнещи такива девойки. Някои поемат на път в търсене на нови възможности за работа или образование, а други – за да се присъединят към своите семейства и партньори.³ Много момичета бягат от насилие, включително от детски бракове в собствената си страна, или са жертви на трафик, което само ги прави още по-уязвими за насилие и експлоатация. Всички те са изправени пред специфични рискове от насилие, основано на пола (НОП), на всички етапи – преди, по време и след миграцията. Напускането на дома невинаги е бягството, на което са се надявали, тъй като рисковете продължават да ги преследват в страните на транзит и крайна дестинация.

От друга страна обаче, те са сред „най-невидимите“ в европейските системи за мигранти и бежанци⁴, защото често са скрити в други семейства и групи

или се представят за навършили 18 години. Тъй като невинаги биват идентифицирани, те могат да се окажат недобре представени в официалната статистика. Тяхната „невидимост“ затруднява достъпа им до услуги – включително до специалните механизми за закрила на детето, което на свой ред ги прави още по-уязвими. Много доставчици на услуги не съзнават необходимостта да адаптират услугите си, за да обхванат момичетата, тъй като те просто не фигурират в статистическите данни, които се ползват за определяне на местата и начините за предоставяне на услуги.

Поради хроничните слабости на системите, които следва да ги идентифицират при пристигането им, тези „невидими“ момичета не могат да разчитат, че властите непременно ще ги „открият“. Много от тях биха получили необходимата им подкрепа като уязвими деца само ако заявят, че са непридружени или разделени от семействата си. Момичетата обаче понякога имат много причини да мълчат – включително заради основателни страхове, че ще бъдат подложени на насилие от техните трафиканти. Нещо повече, лошите условия на приемане при първото им пристигане в Европа нерядко ги принуждават да скриват възрастта си, да обърнат гръб на официалния приемателен процес и да продължат пътя си. Накратко, съществуващите системи трудно успяват да идентифицират непридружените и разделените от семействата си момичета, ако самите те не могат и не желаят да се заявят като такива.

Притокът на мигранти и бежанци в Европа

От 2015 г. насам Европа изпитва приток на бежанци и мигранти, бягащи от конфликти, насилие, несигурност или липса на възможности в Близкия изток, Южна Азия, Източна и Западна Африка.⁵ През периода 2014–2019 г. по средиземноморските миграционни

маршрути в Европа са пристигнали 2,1 милиона бежанци и мигранти, 125 хиляди от които са пристигнали през 2019 г.⁶ Въпреки че всеки маршрут към Европа е изпълнен с предизвикателства, рискът от насилие и посегателства е особено голям за ползващите маршрутите в източното и в централното Средиземноморие, вторият от които преминава през Либия.⁷

Според доклада „Деца – бежанци и мигранти в Европа“, публикуван през 2019 г., „през периода януари – юни 2019 г. в Гърция, Испания, Италия и България са пристигнали 8236 деца, 2794 (34 %) са били непридружени или разделени от семействата си деца (НРСД).“⁸ Почти 86 % от молбите за международна закрила за НРСД през 2018 г. са се отнасяли до момчета.⁹

Тези данни включват само официално регистрираните момичета и при това не отразяват ситуацията на тези, които са непридружени или разделени. Освен това данните не включват момичетата, които опитват да не бъдат открити (доброволно или не), например като пътуват с други, преструвайки се за членове на семействата им или като се представят за навършили 18 години.

По този начин отговорът на нуждите на лицата, търсещи закрила, и на мигрантите се изкривява поради непълните данни, които маскират реалния брой на мигриращите момичета. Това на свой ред означава, че момичетата мигранти не получават грижите и подкрепата, от които се нуждаят. Статистическите данни – в съчетание с обстоятелството, че непридружените момчета в повечето случаи пътуват

сами или в групи с други момчета и са по-склонни да се самоидентифицират като деца при регистрацията след пристигането си в Европа – подхранват представата, че НРСД в Европа са едва ли не само момчета. Обаче из цяла Европа има и момичета, които се придвижват сами. Техните преживявания и потребности са различни от тези на непридружените момчета и следователно изискват различен и специфичен отговор.

Предмет и цел на настоящия анализ

Настоящият анализ изтъква специфичните предизвикателства пред момичета, които пътуват до и през Европа през маршрутите в източното и централното Средиземноморие. Неговата цел е да покаже на националните власти, на работещите на предна линия и на доставчиците на услуги, че идентифицирането на непридружените и разделените от семействата си момичета е от първостепенно значение за осигуряването на тяхната закрила. Едновременно с това анализът насочва вниманието върху трудностите, които следва да бъдат преодолени, за да могат всички участници в системите за закрила и интеграция на бежанци и мигранти да познават и активно да установяват/определят неотложните потребности на тези момичета.

Анализът представя основна информация за положението на тези момичета, за преживяванията им по пътя към Европа и при пристигането им на континента и за предизвикателствата, свързани с тяхното идентифициране. В анализа са включени и практически съвети за работещите на предна линия, в които са посочени 10 признака, които могат да помогнат за установяване, че дадено момиче може би е непридружено или разделено от семейството си (вж. стр. 19 и приложение 1). Накрая са отправени препоръки към европейските институции, властите в България, Италия, Гърция и Сърбия и агенциите на ООН.

Обхватът на настоящия анализ е ограничен до изключително важния първи прозорец от време, когато детето пристига и има възможност да бъде идентифицирано и насочено към системите за закрила. Случващото се след това е извън обхвата на настоящия анализ, тъй като изисква отделно изследване.

Методика

Настоящият анализ е изготвен от УНИЦЕФ като принос към регионалната програма „Противодействие

на насилието, основано на пола, засягащо жени и деца – бежанци и мигранти в Гърция, Италия, Сърбия и България“, финансирано от Бюро „Население, бежанци и миграция“ (БНБМ). В основата на анализа е разглеждането на вторични данни, както и събирането на ограничен обем преки данни. Извършен бе преглед на съществуващата литература с подкрепата на Специализираното бюро за помощ по НОП (GBV AoR, съкращение от Gender-Based Violence Area of Responsibility Help Desk). Прегледани бяха данни за разселените лица и НРСД от европейските системи за бежанци и мигранти. Също така УНИЦЕФ проведе консултации с 46 институции и организации

на гражданското общество от няколко държави, включително с доставчици на услуги.

Най-важният източник за анализа са преките сведения за преживяванията на близо 20 настоящи или бивши непридружени и разделени от семействата си момичета в Гърция и Италия, както и обратна връзка и съвети от момичета в Сърбия*. Използването на множество източници създаде подробна представа както за преживяванията на тези момичета, така и за сегашните им предизвикателства, свързани с идентифицирането и с първоначалния отговор на техните специфични потребности и рискове.

Каре 1. Непридружени и разделени от семействата си деца – термини и дефиниции

Непридружени деца са тези, които са разделени от своите родители и други роднини и не са под грижите на възрастен, който по силата на закон или традиция отговаря за тези грижи.¹⁰

Разделените от семействата си деца са отделени от своите родители или от лицата, които преди това са се грижили за тях по силата на закон или традиция, но невинаги от други роднини. В този смисъл някои деца, придружавани от други възрастни членове на семейството, също може да са разделени.¹¹

В нормативната уредба на Европейския съюз в областта на убежището (консолидирано законодателство по въпросите на убежището) се използва понятието **непридружено непълнолетно лице**, дефинирано като „непълнолетно лице, което пристига на територията на държавите членки, без да е придружено от пълнолетно лице, отговорно за него по силата на закон или практика на съответната държава членка, докато грижата за него не бъде реално поета от такова лице; включва се също така непълнолетно лице, което е оставено непридружено след влизането му на територията на държавите членки“.¹² Освен това отделни страни са приели свои дефиниции за непридружени и разделени деца, които могат да се различават от горепосочените.

Въпреки липсата на ясно разграничение между непридружени и разделени от семействата си деца в повечето законодателства и практики, на това разграничение следва да се обръща особено внимание, понеже то е важно във връзка с механизмите за закрила, включително за условията на настаняване и настойничество. В настоящия анализ е използвано понятието „непридружени или разделени от семействата си деца“ (НРСД), но в дословните цитати се срещат и термини като „непридружено непълнолетно лице“.

Какво представлява идентифицирането в този контекст? Идентифицирането е процес на установяване на децата, които са разделени от техните семейства или от други полагащи грижи за тях лица, и на вероятното местонахождение на тези семейства или лица. Това идентифициране може да се извърши още при пристигането им, но и на по-късен етап.¹³ Възможно е например тези деца да бъдат установени от доставчици на услуги или чрез механизмите, базирани в общността. Целта на идентифицирането е да се гарантира безопасността на разделените момчета и момичета и да им се осигурят подходящи грижи и помощ, докато те се съберат със семействата си или до намирането на алтернативни дългосрочни решения. Важно е семейните връзки на разделените деца да бъдат проверени и оценени с оглед на установяването на всички възможни рискове за тяхната безопасност и благосъстояние.

* В Италия за целите на този анализ бяха използвани вторични данни от събеседванията с настоящи или бивши непридружени и разделени от семействата си момичета, проведени в рамките на изследване върху прехода към зряла възраст. ISMU, UNICEF, IOM, UNHCR, 2019 г., At a crossroads – Unaccompanied and separated children in their transition to adulthood in Italy (На кръстопът – непридружени и разделени момичета в прехода им към зряла възраст), на адрес: <https://www.unicef.org/eca/media/8591/file/report-unaccompanied-italy.pdf>

2. ОСНОВНИ ДАННИ ЗА НЕПРИДРУЖЕНИТЕ И РАЗДЕЛЕНИТЕ ОТ СЕМЕЙСТВАТА СИ МОМИЧЕТА

При подготовката на този анализ се установи, че невинаги се събират и анализират статистически данни с разбивка по пол и възраст, какъвто е случаят със Сърбия. Поради това непридружените и разделените от семействата си момичета, които оповестяват своето положение, биват отнасяни в общата категория „деца“ и следователно техните рискове и потребности остават скрити. Дори когато има данни, те невинаги биват анализирани цялостно. Този непълен анализ възпрепятства както пълното разбиране на проблема, така и вземането на решения на политическо равнище, понеже делът на непридружените и разделените от семействата си момичета от всички регистрирани в Европа НРСД се оказва много по-малък. Освен това не се събират редовно специфични данни, които биха допринесли за опознаването

на рисковете и потребностите на тези момичета (семеино положение, дали самите деца вече са станали родители, бременности и т.н.). Данни за непридружените и разделените от семействата си момчета и момичета могат да бъдат получени от националните системи за мониторинг (например Министерството на труда и социалните политики в Италия¹⁴ или Националният център за социална солидарност (Е.К.К.А.) в Гърция¹⁵), както и от статистическите данни и анализи на Евростат. Въпреки че Евростат отчита само тези, които са кандидатствали за международна закрила – т.е. много момчета и момичета не са представени, тъй като имат право на други форми на закрила (като разрешение за непълнолетни в Италия), – той остава основен източник на съпоставими данни за държавите членки на ЕС.

Делът на НРСД от общия брой на децата бежанци и мигранти е различен в отделните страни. В Италия например НРСД съставляват около 75 % от всички деца, а в Гърция – 17 %.¹⁷ Непридружените и разделените от семействата си момичета в Италия и Гърция са били съответно 7,3 %¹⁸ и

Каре 2. Защо липсващите данни имат значение – глобална перспектива (от „Призив за действие: Закрилата на пътуващите деца започва с по-добри данни“)

„Надеждните, своевременни и достъпни данни и сведения имат първостепенно значение за разбирането на начините, по които миграцията и принудителното разселване влияят на децата и техните семейства, както и за въвеждането на политики и програми за посрещане на техните потребности. Въпреки по-големите усилия през последното десетилетие, все още не знаем достатъчно за пътуващите деца – тяхната възраст и пол, откъде идват, къде отиват и защо са поели на път, дали пътуват със своите семейства или сами, как преживяват по пътя, на какво са уязвими и какво въздействие оказват върху тях политиките за миграция и убежище.

Липсващите данни затрудняват получаването на реална представа за мащаба и формите на глобална миграция. В редица случаи данни не се събират редовно, качеството им често е лошо. Тези проблеми са многократно по-остри по отношение на данните за мигриращите и принудително разселените деца, предвид още по-трудното им измерване. Информацията идва от разпокъсани източници, чиито данни са неособено съпоставими на глобално и дори на регионално равнище.

Сравненията между отделните страни се усложняват допълнително от различия в законодателствата, дефинициите, правата и достъпа до социални услуги. Осъществяването на данните за децата, които преминават границите без документи, нямат гражданство или мигрират във вътрешността на страната, както и за децата, изоставени от своите родители мигранти, изчезнали или загинали по време на опасните пътешествия.“

Източник: *Призив за действие: Закрилата на пътуващите деца започва с по-добри данни*¹⁶

6,2 %¹⁹ от всички НРСД през 2018 г. и 5,2 %²⁰ и 7,4 %²¹ през 2019 г. По данни на Евростат през периода 2015 – 2018 г. делът на непридружените и

разделени от семействата си момичета, потърсили международна закрила в ЕС, е нараснал от 8 % на 14 % от всички непридружени деца.²²

Таблица 1. Непридружени и разделени деца в Европа през 2018 г. по пол²³

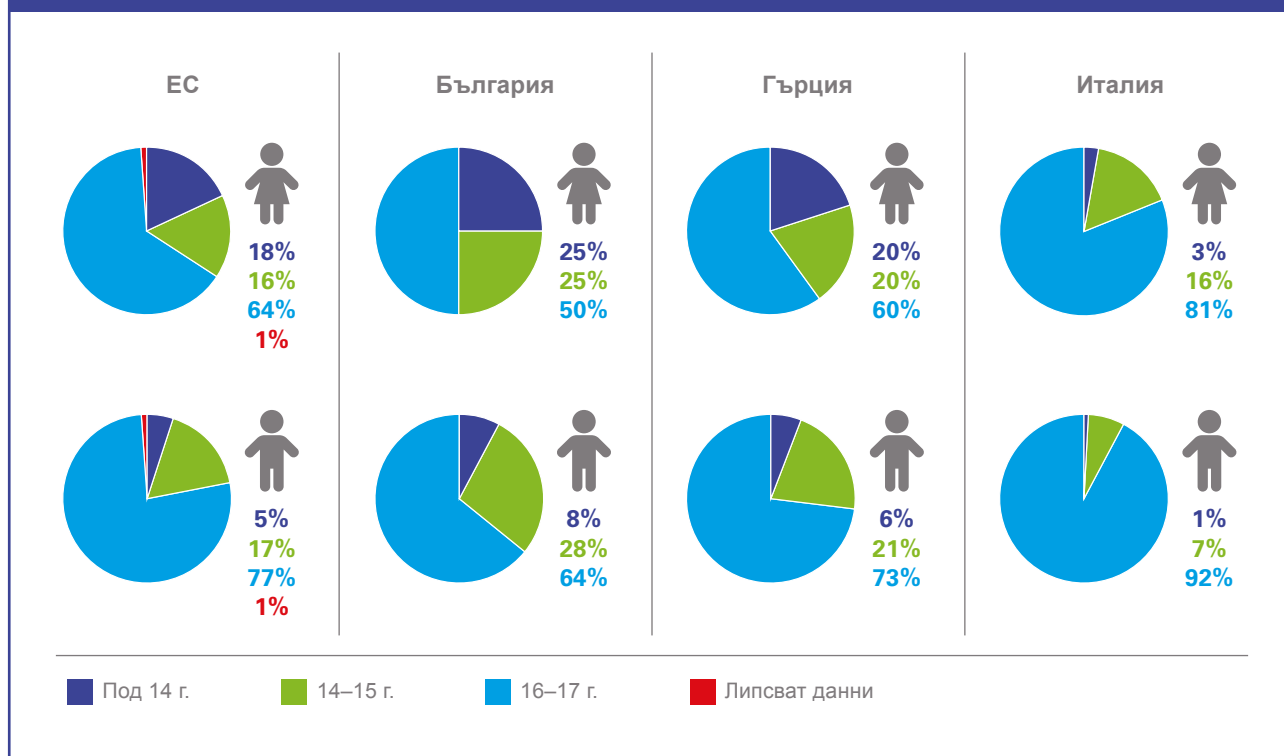
Като цяло непридружените момичета, които търсят международна закрила в Европа, са по-млади от момчетата, искащи такава закрила – 34 % от тях са на възраст 15 години или по-малко в сравнение с 22 % при момчетата.²⁴ Тази информация е изключително важна, защото подчертава необходимостта от услуги, които са подходящи за възрастта и пола и особено за посрещане на нуждите на по-младите момичета.

Освен това тенденцията е мигриращите момичета да идват от страни, различни от тези на мигриращите момчета. През 2018 г. трите най-важни страни на произход на непридружени и разделени от семействата си момичета в Европейския съюз (ЕС) са били Еритрея, Сирия и Сомалия, докато на първите места в списъка за момчетата са Афганистан, Еритрея и Пакистан.²⁵ В Италия например през 2018 г.

непридружени и разделени от семействата си момичета са пристигнали основно от страни на произход Нигерия (30,1 %), Еритрея (19,2) и Албания (10,4 %), докато първите три страни на произход за всички НРСД (без разбивка по пол) са били Албания (14,4 %), Египет (8,6 %) и Гамбия (8,3 %).²⁶

Това илюстрира как липсата на подробни данни замъглява информация от първостепенно значение. Познаването на страната на произход е изключително важно за установяването на специфичните уязвимости и потребности от закрила на всяко отделно момиче, включително, но не само, причините, принудили го да поеме на път, маршрута и рисковете, свързани с неговата миграция, и видовете международна закрила, до които може да има достъп. За момчетата, идващи в Европа по маршрута през централното

Таблица 2. Непридружени и разделени деца в Европа през 2018 г. по възраст и пол²⁷

Средиземноморие, някои страни на произход имат сериозни проблеми с трафика на хора, включително Нигерия²⁸ и все по-често Кот д'Ивоар.²⁹ Накрая, предварителното познаване на страните, от които идват момичетата, може да помогне за осигуряването на помощ, съобразена с техния културен профил, включително културна медиация и устен превод.

Като цяло консултациите на УНИЦЕФ през 2019 г. между страните България, Гърция, Италия и Сърбия разкриха ограничено наличие на национални, регионални и трансгранични механизми за събиране на подробни данни и за анализи, свързани с пола и възрастта на НРСД. Това е особено тревожно предвид предполагаемия брой НРСД, които са в неизвестност или липсват – някои от които може да са момичета.³⁰

Сред кандидатите за убежище на европейско ниво „делът на момичетата сред ННЛ [непридружени непълнолетни лица] е бил относително по-висок за някои страни на произход: такъв е бил случаят с ННЛ от Демократична република Конго, Нигерия и Виетнам, почти половината от които са били момичета. По отношение на възрастта на кандидатите, делът на по-младите от 14 г. е бил най-висок сред иракчаните и сирийците. Освен това по-млади от 14 г. в групата на ННЛ са били две от пет момичета сред иракчанките и едно от три момичета сред афганистанките и сирийките“.

Източник: Европейска служба за подкрепа в областта на убежището (EASO), *Годишен доклад за ситуацията с убежището в Европейския съюз през 2018 г.* [<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/easo-annual-report-2018%20bc.pdf>]

3. ОПАСНИЯТ ПЪТ НА НЕПРИДРУЖЕНИ И РАЗДЕЛЕНИ ОТ СЕМЕЙСТВОТА СИ МОМИЧЕТА

Консултираните момичета в Гърция и Италия споделиха, че пътешествията им са били „опасни и трудни“, подчертавайки, че е страшно момичетата да пътуват сами. Нашите консултации показаха, че организацията на пътуванията им е била много променлива – съставът на пътуващите групи се е променял в зависимост от маршрута, условията на безопасност и сигурност, правителствените наредби, причините за разселването им, плановете им за следващи пътувания и т.н. Както отбелязва Международната федерация на дружествата на Червения кръст и Червения полумесец в доклад от 2018 г.: „Налице са значителни доказателства за повсеместно и хронично сексуално и основано на пола насилие срещу жени и момичета по миграционните пътища в цял свят“.³¹

„Той ме продаде за пари и [после] ми каза, че ще ме освободят при едно условие – да се кача на кораб за Италия и там да проституирам, за да му върна парите“ – млада жена в Италия.

Маршрутът през централното Средиземноморие е опасен за всички мигранти, но е особено рискован за непридружени момичета.³² Запитаните момичета в Италия съобщаваха за тежки посегателства и експлоатация при пътуването им през Либия, дори когато не им бяха поставяни конкретни въпроси за това. В доклад на ООН от 2018 г. за тяхното положение в Либия се подчертава: „Огромното мнозинство от жените и по-големите девойки, интервюирани от Мисията на ООН за подкрепа в Либия, съобщиха, че са били изнасилвани групово от каналджии и трафиканти или са виждали как други са били извеждани от общите места за настаняване, за да бъдат насилвани. По-младите жени, които пътуват без мъже роднини, са особено застрашени от принуждаване за проституиране“.³³

Трафикът за експлоатация и конкретно за сексуална експлоатация нанася тежки поражения, особено върху момичетата. В някои случаи те пътуват по-кратко, тъй като пътуванията на момичетата жертви

на трафик са организирани, понякога със самолет или по суша.³⁴

„Момчетата помагат на семействата, а момичетата се нуждаят от семействата“ – момиче в Гърция.

Въпреки че някои момичета, подобно на момчетата, пътуват в групи с връстници, когато преминават по маршрута през източното Средиземноморие³⁵, има данни, че много момичета напускат родните си страни сами и се приобщават към семейства, с които не са имали предишни връзки. Възможно е да твърдят, че са част от тези семейства, когато по пътя си срещнат представители на едни или други власти. Могат да останат с едно и също семейство по целия път до Европа или да сменят семействата според обстоятелствата. Придружаването на семейства често се разглежда като защитен механизъм, но може също така да е свързано с насилие и експлоатация.

Някои момичета съобщават, че са пътували с членове на семействата, роднини или други възрастни, които не са формално отговорни за тях, като например братя, чичовци или съпрузи. Това също ги определя като непридружени.³⁶

© UNICEF Bulgaria/2014/Antonova

Каре 3. Непридружените и разделените от семействата си момичета са изложени на увеличен риск от трафик

Трафикът на хора засяга непропорционално жените и момичетата. Пълнолетните жени и все по-често момичетата са основната част от известните жертви на трафик по света.³⁷ Най-често докладваният вид трафик е този за сексуална експлоатация, като 95 % от документираните жертви на този вид трафик в Европа са жени.³⁸

В общия случай „преживяванията на жертвите на трафик са различни за момичетата и момчетата“. Според доклад на ООН от 2017 г. относно трафика по маршрута в източното Средиземноморие, повечето установени момичета са били обект на трафик за сексуална експлоатация, а повечето момчета – за принудителен труд.³⁹ В свой доклад от 2017 г. Международната организация по миграция (МОМ) в Италия оценява, че 80 % от момичетата, пристигащи от Нигерия, са потенциални жертви на трафик за сексуална експлоатация. През периода 2014 – 2017 г. Италия отбелязва шесткратно увеличение на жените жертви на трафик, като повечето тях са били нигерийски момичета на възраст 15–17 години.⁴⁰

В друг доклад от 2019 г. МОМ отбелязва, че жени и момичета от Кот д'Ивоар все по-често стават жертви на трафик.⁴¹ Хронична е неяснотата за точния брой на жертвите, тъй като идентифицирането им е изключително трудно. Много жертви на трафик нямат правен статут и често биват третирани от властите като нарушители на имиграционните закони или като нередовни мигранти.⁴² Въпреки че Италия, Гърция, България⁴³ и Сърбия⁴⁴ са въвели системи за борба с трафика, както и специални мерки за защита на жертвите на трафик, тяхното прилагане остава предизвикателство.

4. ПРИСТИГАНЕ В ЕВРОПА – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИДЕНТИФИЦИРАНЕТО НА НЕПРИДРУЖЕНИ И РАЗДЕЛЕНИ ОТ СЕМЕЙСТВОТА СИ МОМИЧЕТА

Пристигането в Европа не е край на историята за непридружените и разделените от семействата си момичета. Пристигането е свързано с предизвикателства, но и с възможности, в зависимост от това дали биха имали достъп до специална закрила, която – поне на теория – би трябвало да е налична, за да им се помогне. Всички констатации от нашия преглед на съществуващата литература и от консултациите ни с партньори и с момичета сочат към слабости в системите, които би следвало да идентифицират непридружените и разделените от семействата си момичета. Ето защо те получават необходимата подкрепа – и дори това може да отнеме известно време – само ако сами заявят пред съответните органи, че са непридружени. По време на консултациите някои заинтересовани

страни не вземаха предвид вероятността тези момичета да пристигат „скрити“ в други семейства или не считаха тази вероятност за приоритет, особено при изключително важния процес на първоначална регистрация. Те потвърдиха, че проверяват за НРСД по-скоро групите, съставени само от млади хора, а не тези, които изглеждат като семейства. Установи се, че така е и в страните на транзит, през които бежанците и мигрантите се стремят да преминат максимално бързо, ограничавайки възможностите за взаимодействие с властите и с доставчиците на услуги, а следователно и за евентуалното им идентифициране.

Непридружените момичета, пристигнали в Европа със семейства, потвърдиха, че от страна на властите или доставчиците на услуги не са или почти не са били извършвани проверки на заявените пред тях семейни връзки. Изглежда, че различните членове на семействата рядко биват интервюирани отделно, за да се провери дали в действителност са тези, за които се представят. Това има значение, понеже този, който се окаже основното лице за контакт във връзка със събирането на информация, предоставянето на услуги и осъществяването на правните процедури, се приема за „глава“ на семейството.

Самите момичета могат да бъдат принуждавани или инструктирани от каналджии и трафиканти да се представят за навършили 18⁴⁵ години, например чрез използване на фалшиви документи, където е посочена по-голяма възраст, или чрез измисляне на истории, за да избегнат идентифицирането им като деца. Целта на всичко това е момичетата да не бъдат допускани до механизмите за закрила⁴⁶, предназначени специално за непридружени деца, а в най-лошия случай – да бъдат държани здраво в ръцете на трафикантите.

Една изненадваща констатация дойде от съобщенията на някои заинтересовани страни, че са загрижени повече за младите хора, обявяващи се за по-млади от реалната им биологична им възраст, и по-малко – за децата, които се представят за по-възрастни, отколкото са в действителност. Това отношение създава вътрешна бариера пред идентифицирането на децата, които вероятно пътуват по различни начини и с различни цели. Тъй като неразпознаването на едно момиче като дете може да е пречка за достъпа му до закрила, грижи и развитие, изключително важно е държавните органи да гарантират надеждността и чувствителността на процедурите за оценка на възрастта. Оценката на възрастта следва да е последна мярка и да се прилага само при наличието на основателни съмнения и като част от оценката на най-добрите интереси. Тя следва да се провежда по научно обоснован, безопасен, дружелюбен към детето, чувствителен към пола и справедлив начин, като се избягва всякакъв риск от нарушаване на физическата неприкосновеност и се гарантира зачитане на човешкото достойнство в съответствие

с международните стандарти. Детето трябва да бъде информирано за процеса и възможните последици и като част от процесуалните предпазни мерки трябва да е гарантиран принципът, че съмнението е в полза на оценяваното лице. Особено важно е осигуряването на надзор над процедурата от независим настойник, чрез който да се гарантира зачитане на правата на детето, включително съобразяване на процедурите със спецификите на пола.⁴⁷

„Те не ми повярваха. Казаха ми, че съм около 24-годишна, тъй като съм била омъжена и съм имала бебе. Имах син, но той умря ... и когато пристигнах в Лампедуза, те не ми повярваха за възрастта, след това организирах да ми изпратят личната карта, а те я смениха“ – момиче в Италия.

Понякога момичето може да крие възрастта си заради това, че е омъжено и не иска да бъде отделено от съпруга и настанено отделно или желае да продължи пътя си, за да се присъедини към своето семейство.

Освен това обстоятелството, че момичетата са омъжени, бременни или имат деца, може да подведе властите и другите заинтересовани участници да ги регистрират като възрастни, а не като момичета,

Каре 4. Омъжени момичета

В европейското законодателство липсват общи разпоредби относно подхода към пътуващите момичета, които са били омъжени преди навършване на 18 години,⁴⁸ и няма много информация за броя на двойките, пристигащи в Европа, в които единият или двамата партньори са под 18 години.⁴⁹ По принцип дете под 18 г. не може да даде съгласие за встъпване в брак, но повечето национални законодателства предвиждат възможност за сключване на брак преди тази възраст при определени условия.

Когато деца пътуват само със своя пълнолетен съпруг и не се придружават от своите родители, те следва да се приемат за „непридружени“⁵⁰ (както е посочено в препоръките на стр. 19 и е обяснено подробно в приложение 1). Държавите следва да извършат оценка /определяне на най-добрите интереси (ОНИ) и въз основа на това могат да допуснат момичето да бъде третирано като омъжено.⁵¹ Решението за това дали детето да остане с пълнолетния съпруг следва да се взема от органите за закрила на детето, като се отчетат аспектите, свързани със закрилата и най-добрите интереси на момичето. Приемателните условия за двойки, в които единият партньор е непълнолетен, също трябва са свързани с процедурите за ОНИ.

© UNICEF Serbia/Vas

които в действителност са непридружени и спешно нуждаещи се от подкрепа като невръстни майки и съпруги. Поради тази неточна регистрация те могат да се окажат със статут, който впоследствие трудно би се променил без сложни административни процедури.⁵²

Доставчици на услуги в Гърция съобщават също така, че понякога пълнолетни съпрузи биват назначавани за настойници на непълнолетните си съпруги. Въпреки че въпросът за браковете между деца в Европа е сложен, съвсем ясно е, че назначаването на съпруг за настойник противоречи на два основни принципа на настойничеството – независимост и безпристрастност.⁵³

„Нямах информация за това какво би станало с мен, ако кажех, че съм дете“ – момиче в Гърция.

В хода на нашите консултации установихме, че дори да съществуват услуги, момичетата невинаги знаят за тях или не са сигурни на кого да се доверят.⁵⁴ Може би това е свързано с представата, че ако дръзнат да поискат помощ, могат да бъдат върнати обратно в опасните места, от които са избягали с цената на толкова големи трудности.⁵⁵

Момичетата, с които проведохме консултации в Гърция, заявиха много ясно – не са имали достъп до информация за правата и услугите, налични за деца, и за закрилата си са предпочитали да разчитат на семейства – ако е възможно, – вместо да молят властите за помощ. Някои момичета отбелязаха, че и след пристигането си на гръцките острови те продължавали да търсят подкрепа от семействата, с които са пътували, вместо да се регистрират като непридружени, тъй като е липсвала информация за други възможности.

„След като пристигнахме на острова, семейството се съгласи да остана при тях, а майката на семейството каза на полицията, че ми е сестра. Аз съм момиче, което пътува само и се чувствам по-сигурна и защитена, когато казвам, че съм със семейство“ – момиче в Гърция.

Условията на приемателните центрове за бежанци и мигранти не помагат много за облекчаване на ситуацията. Често те са неподходящи за всички бежанци и мигранти, но положението е особено тревожно за НРСД предвид острата им уязвимост. Трудностите за НРСД могат да са свързани с хроничната липса на специализирани приемателни центрове и алтернативни грижи, както и с продължаващите практики за задържане на непридружени и разделени от семействата си деца.⁵⁶

Рисковете от насилие, основано на пола (НОП), произтичащи от несигурните и трудни условия на живот в приемателните центрове из цяла Европа, са документирани добре още от 2015 г.⁵⁷ Тук се включват липсата на сигурност, незачитането на личната неприкосновеност, настаняването на мъже и жени заедно в приемателните центрове и лошият достъп до услуги от първостепенно значение – всичко това излага момичетата на НОП.^{58, 59, 60} Запитаните момичета в Италия посочиха, че незачитането на личната неприкосновеност и настаняването на мъже и жени заедно са основните фактори за решенията им дали да продължат пътуването. Върховният комисариат за бежанци на ООН (ВКБООН) съобщава за продължаващи заплахи от насилие в приемателните центрове в Гърция, отбелязвайки, че „на един от островите непридружени момичета са се редували да легнат в пренаселения контейнер, в който са били изпратени. До тоалетна се е ходело с полицейска охрана“.⁶¹

„Когато видях условията за настаняване на острова, аз се разплаках“ – момиче в Гърция.

Като цяло прегледът на съществуващата литература и консултацията потвърди, че липсват ресурси и инструменти, специално предназначени за подпомагане на идентифицирането на пътуващи момичета. В действителност само няколко партньори и представители на държавни органи поискаха насоки за това как да

идентифицират и какво да правят, когато имат съмнения, че едно момиче е непридружено. Въпреки това в Европа вече има съществен напредък в разработването на системи и инструменти за идентифициране на НРСД, както и за извършване на адекватни оценки за насочване към услуги. Например разработеният от Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (ЕСПУ) Инструмент за идентифициране на лица със специфични потребности (ИЛСП) и Инструментът на ВКБООН за мониторинг на закрилата се използват в някои, но не и във всички случаи.

Запитаните доставчици на услуги в някои страни подчертаха, че дори когато момичета са идентифицирани (или подозирани) като непридружени и разделени от семействата, опитите те да бъдат интервюирани са възпрепятствани от липсата на обучение, чувствителност и подходящи ресурси, включително подготвени жени – интервюисти и преводачи за провеждане на интервюта.

5. КАКВО СПОСОБСТВА ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕТО?

От момента, в който едно непридружено или разделено от семейството си момиче влезе в европейска страна, държавата става отговорна за неговата закрила. За идентифицирането на това момиче има няколко възможности – на първия пункт на влизане в Европа, в мястото за първоначално настаняване, при транзитното придвижване в страната и през други страни и при по-трайното му настаняване в приемателни центрове.

Запитаните представители на властите и доставчици на услуги подчертаха необходимостта от повишаване на знанията и уменията за идентифициране на момичета в първия входен пункт и през страните на транзит, евентуално чрез обучение и предоставяне на инструменти. Положителни процеси в това отношение съществуват, като например обучението

Карте 5. Работата на УНИЦЕФ с момичетата мигранти⁶²

Още от самото начало на организираната помощ в подкрепа на бежанци и мигранти, УНИЦЕФ се грижи за специфичните потребности на децата, младите хора и семействата, които търсят международна закрила в Европа, а също и на тези, които са пътуващи, изоставени или недопуснати до територията на дадена страна, до която те желаят да стигнат. УНИЦЕФ използва два взаимосвързани подхода: предоставяне на животоспасяващи услуги в партньорство с институции и организации на гражданското общество (ОГО) и подпомагане на съществуващите национални системи за закрила на детето. УНИЦЕФ се стреми да интегрира **предотвратяването и противодействието на НОП** в по-широките програми за закрила на детето, с особено внимание върху подрастващите момичета. Интервенциите на УНИЦЕФ включват осъвременяване и разширяване на ефективни механизми за насочване, предназначени за оцелелите от НОП и за други групи, изложени на риск, непрекъснато изграждане на капацитета на професионалистите от предна линия и предоставяне на интегрирана техническа помощ, и се допълват от директно предоставяне на услуги.

Работата на УНИЦЕФ в **България, Гърция, Италия и Сърбия** е насочена към осигуряването на безопасни пространства като принос за идентифицирането и подпомагането на непридружени и разделени от семействата си момичета. В тясно взаимодействие с местни ОГО, включително организации, ръководени от жени мигранти, бяха създадени безопасни пространства и подкрепени чрез регионален и международен **обмен на добри практики**. УНИЦЕФ подпомага изнесените екипи, работещи в гранични райони, транзитни пунктове и неформални селища, допринасяйки за безопасното идентифициране на непридружени и разделени от семействата си момичета и за тяхното насочване към необходимата подкрепа. Освен това чрез различни канали, включително през онлайн платформи като U Report on the Move, редовно се разпространява и достъпна за децата информация, която отчита специфичните потребности на пътуващите момичета. Също така УНИЦЕФ продължава да генерира знания и инструменти, както и да предоставя техническа помощ на институции и организации за идентифициране и подпомагане на момичета. УНИЦЕФ подкрепя изграждането на капацитет, включително чрез обучение на работещите от предна линия и укрепване на националните учебни програми за социални работници като ключова стратегия за по-доброто разпознаване на групи в риск. Конкретен пример за това е и разработената съвместно с Комисията за жените – бежанки (Women's Refugee Commission) пилотна учебна програма за езикови и културни медиатори и преводачи.

на Международната организация по миграция (МОМ) в подкрепа на идентифицирането на жертвите на трафик (включително момичета) в специализирани места за временно настаняване ("hotspots") в Италия и инструментите за установяване на уязвимост, използвани от ВКБООН и ЕСПУ. Изтъкнато бе обаче, че все по-доброто опознаване на специфичната динамика на момичетата е изключително важно за идентифицирането им посредством инструментите или насоките за идентифициране (вж. на стр. 19 кратки насоки с 10 признака на непридруженото или разделеното от семейството си момиче и по-разгънатата версия в приложение 1).

Момичетата и доставчиците на услуги съобщиха, че предоставянето на адекватна и непротиворечива информация за бежанците и мигрантите е ключът към идентифицирането на непридружените и разделените от семействата си момичета. Това подчертава необходимостта от предоставянето на НРСД на точна информация относно системите за закрила с ясни обяснения на дефинициите и на начините за достъп до специфична подкрепа. Също така се налага разбирането, че трябва да се отдели голямо внимание на използвания език – например подрастващите момичета не се възприемат като „деца“. Тъй като използваните думи и изрази са важни, всички работещи в системите за прием и закрила трябва да са добре запознати с правата на непридружените момичета в страната, където се намират в момента (независимо дали е страна на пристигане, транзитна страна или крайна дестинация).

Момичета и други заинтересовани страни споделиха, че доверието е в основата за предразполагането на момичетата да се пристрашат и заявят, че са непридружени и дори да съобщят за други проблеми, пред които са изправени след пристигането си в Европа. В хода на нашите консултации бе изтъкнато положителното въздействие на безопасните пространства за жени и момичета. Това са специални места, където жени и момичета могат да отпочинат и получат важна информация от обучен персонал относно техните права и системите за социално подпомагане, както и заедно с връстнички да се включат в дейности за овластяване и образование. Освен това тези пространства са място за безопасно и поверително разкриване на НОП и за достъп до специализирани услуги. Доставчиците на услуги съобщиха, че са успели да се справят с много проблеми чрез програмите за такива пространства, включително идентифицирането на непридружени момичета.

От нашите консултации пролича също така изключително важната роля на езиковите и културните медиатори и на преводачите – поради важното им място в комуникацията, те трябва да са обучени по проблемите на уязвимостта и да бъдат пълноценно интегрирани в работата на всички компетентни институции и организации. Културните медиатори и преводачите, както и общностните лидери от бежанските и мигрантските общности, могат да дадат първостепенно важен принос за идентифицирането на непридружени момичета, понеже добре познават фактори като езици, акценти, фамилни имена, родове, динамика на културите и т.н.

„Сега живея с други момичета и скоро ще тръгна на училище“ – млада жена в Италия.

Някои от запитаните момичета открито заявиха, че след като са преодолели първоначалните затруднения и са поискали специализирана помощ, са получили подкрепа, която е променила съществено живота им. Например момичетата, получили достъп до специфични услуги, са били доволни от новите си битови условия, независимо дали са били настанени в защитено жилище, или в самостоятелно жилище заедно с техни връстнички. Много от тях са тръгнали на училище и с желание са участвали в спортно-възстановителни и трудови дейности. Някои са възстановили връзките със семействата си и са направили важни крачки към едно по-безопасно и самостоятелно бъдеще. Запитаните момичета подчертаха също така, че е необходимо помощта да е съобразена с индивидуалните им потребности, за да подобрява тяхната закрила и да им помага за постигането на техните дългосрочни цели, включително достъп до образование, обучение и бежански статут.

Безопасното пространство за жени и момичета представлява структурирано място, където тяхната физическа и емоционална безопасност е осигурена и където жените и момичетата се подкрепят чрез процеси на овластяване да търсят, споделят и получават информация, да ползват услуги, да се изразяват, да укрепват психологичното си благосъстояние и по-пълноценно да упражняват правата си.

От Women and girls safe spaces: a toolkit for advancing women's and girls' empowerment in humanitarian action („Безопасни пространства за жени и момичета – инструментариум за още по-добро овластяване на жени и момичета в контекста на хуманитарните действия“) – помагало, разработено от Международния комитет по спасяване и Международния медицински корпус, <https://gbvresponders.org/empowerment/womens-and-girls-safe-spaces/>

Каре 6. 10 признака на непридруженото или разделеното от семейството си момиче (вж. приложение 1 за разгъната версия)

Невинаги е очевидно, че едно момиче е непридружено или разделено от семейството си. Никога не разчитайте на това, че момичето може и ще ви каже, че е дете. Целта на тези насоки е да бъдат подпомогнати служителите на предна линия да идентифицират непридружени и разделени от семействата си момичета и незабавно да ги насочат към съответните власти и/или услуги за спешна помощ.

- 1. Момичето пътува само и/или изрично иска помощ.** Ако видите момиче, пътуващо само, което изглежда под 18 г. (или ако вие имате съмнения за това), момичето може да е непридружено.
- 2. Момичето казва, че е на 18 г., но изглежда по-младо.** Ако момичето не представи документи, удостоверяващи неговата възраст, и/или ако вие все още имате съмнения, то може да е непридружено.
- 3. Момичето няма валидни пътнически или лични документи или документите му са фалшиви.** Ако момичето няма документи или някой друг държи документите от негово име и/или ако не иска да сподели личните си данни, то може да е непридружено.
- 4. Момичето разказва история, която изглежда добре репетирана или ви е позната от разкази на други момичета.** Ако отговорите му на вашите въпроси изглеждат добре подготвени и дава неясни сведения за пътуването си и за своите обстоятелства, то може да е непридружено.
- 5. Момичето казва, че е омъжено, показва признаци на бременност или се държи като „родител“ на други деца.** Ако омъжено момиче пътува само със своя съпруг (при това без родителите си), то трябва да се счита за непридружено. Ако подозирате, че детето е бременно или е майка на малки деца, то трябва да се счита за непридружено.
- 6. Момичето пътува с група или семейство, която (което) не отговаря на очакваната възраст или на профила на едно семейство от родители и деца.** Ако момичето пътува с пълнолетни спътници, чиято възраст не съвпада със семейния профил, или ако пътува с възрастен мъж или „чичо“, момичето може да е непридружено.
- 7. Момичето не говори езика или диалекта на своите спътници или на хората, които се грижат за него.** Ако момичето не говори един и същ език със спътниците си, възможно е тези хора да не са неговото семейство и то да е непридружено. В този случай поискайте помощ от преводачи и културни медиатори.
- 8. Външният вид или физическите характеристики на момичето се различават съществено от тези на неговите спътници.** Ако по физически черти момичето не прилича на своите спътници, то може да е непридружено.
- 9. Видът на момичето е занемарен или му липсва лична хигиена, особено в сравнение с придружаващите го.** Ако момичето изглежда запуснато в сравнение с други деца, които пътуват с родителите или са в неговата група, то може да е непридружено.
- 10. Момичето изглежда напласено и неспокойно, когато е сред спътниците си и показва признаци на емоционален дистрес, включително тревожност, треперене или изчервяване.** Ако момичето изглежда разстроено, отказва да говори, държи се на разстояние и т.н., то може да е непридружено.

6. ИЗВОДИ

От анализа на УНИЦЕФ могат да бъдат направени следните констатации:

- Сведенията за броя и профила на непридружените и разделените от семействата си момичета са непълни поради недостатъчното събиране и анализ на подробни данни за пола и възрастта на национално и регионално равнище. Оpozнaването на тяхната ситуация е от първостепенно значение и изисква информация за техния брой, начини на придвижване, социални мрежи и рискове, както и за функционирането на системите за закрила като такива. Това е жизненоважна информация за подпомагането и услугите, специално предназначени за непридружени момичета по миграционните пътища и за тяхното идентифициране при пристигането им в нова страна.⁶³
- Поради особеностите на тяхното пътуване момичетата невинаги могат да бъдат идентифицирани веднага като непридружени или разделени.⁶⁴ Те не са еднородна група – някои са бременни или пътуват със съпрузи, деца или далечни роднини; други пътуват сами, но в групи с несвързани пълнолетни; трети имат фалшиви документи, представящи ги за по-възрастни, а някои може да са обект на трафик.
- Сегашните подходи за идентифициране и в четирите страни, обхванати от нашия анализ, имат недостатъци от гледна точка на чувствителността към културата и пола. Освен това предоставяното на специализирани услуги, които са съобразени с най-добрите интереси на детето, е неравномерно.
- Процедурите за идентифициране понякога изискват оценки на възрастта и интервюта от обучени служители, които следва да се провеждат единствено при наличието на основателни съмнения за възрастта.⁶⁵ Оценката на възрастта често се извършва, за да определи дали едно лице е по-възрастно, отколкото твърди. Ето защо по-честото ѝ използване за идентифициране на тези, които са по-млади, отколкото твърдят или изглеждат, може да засили ролята на оценяването на възрастта като механизъм за закрила.
- На различните места се наблюдават различни предизвикателства – пречките пред идентифицирането включват ограничения капацитет на доставчиците на услуги, както и съществуващите знания и нагласи. Друго предизвикателство е липсата на квалифицирани преводачи и културни медиатори, пълноценно интегрирани в услугите, предоставяни от националните системи, заедно с недостатъчния инструментариум – или недостатъчното му използване – в подкрепа на този процес.
- В хода на нашите консултации бяха идентифицирани някои нови и обещаващи практики, включващи полезни инструменти и обучения, осигуряване на места за поверителни разговори, наличие на добре обучени жени – културни медиатори и преводачи, както и добре работещи програми за безопасни пространства за жени и момичета.⁶⁶
- Макар да не знаем точния брой на непридружените и разделените от семействата си момичета, предполага се, че той е относително ограничен. В местата, където видяхме практики, насочени към преодоляване на пречките пред идентифицирането, включително наличие на повече информация, установихме и известен положителен ефект.

7. КЛЮЧОВИ ПРЕПОРЪКИ

Въз основа на прегледа на съществуващата литература, консултациите на национално ниво в България, Гърция, Италия и Сърбия и анализа на основните ни констатации, се препоръчват следните действия за подобряване на услугите за идентифициране, оценяване и проследяване на непридружени и разделени от семействата си момичета.

Отправната точка на всяка препоръка е споделеното разбиране, че идентифицирането на непридружените и разделените от семействата си момичета е голямо и засега непреодоляемо предизвикателство във всички европейски системи за работа с бежанци.

По възможност препоръките трябва да бъдат адаптирани към условията на страната, в която са установени момичетата. Прилагането им следва да се планира съвместно с държавните органи и агенциите на ООН, с европейски и други международни организации и с доставчици на услуги, за да се гарантира координация и хармонизация на действията и мерките. Всички препоръки са съобразени с утвърдени норми, включително с Минималните стандарти за закрила на детето в контекста на хуманитарните действия (CRMS)⁶⁷, по-конкретно със стандарт 9 „Сексуално насилие и насилие, основано на пола (СННОП)“ и стандарт 13 „Непридружени и разделени деца“.

Препоръки към европейските институции

- Хармонизиране на **процедурите за идентифициране**, включително тези за **оценка на възрастта и за определяне на най-добрите интереси на детето**, включвайки в тях съображения, специфични за непридружените момичета, в съответствие с най-добрите международни практики и стандарти.
- Подкрепа за развитието на национално ниво и **регионалната хармонизация на системите за събиране** и анализ **на данни**, както и на информационно-управленските системи, с оглед включването на специфични за пола данни и тяхното цялостно анализиране и използване при определянето на обосновани с доказателства механизми за закрила на НПСД.
- Насърчаване на **трансграничното сътрудничество** между държавите членки с оглед даването на приоритет на безопасността и закрилата на всички пътуващи деца, с последователно включване на непридружените и разделените от семействата си момичета.

- Отчитане на спецификите, свързани с възрастта и равнопоставеността на момичетата и момчетата, в съответните **механизми за мониторинг и финансиране**, като се осигуряват достатъчно средства за конкретни действия с цел да бъдат подпомагани комплексните програми за непридружени и разделени от семействата си момичета.
- Насърчаване на споделянето на най-добри практики между държавите членки и със съседните страни, свързани с политиките и практиките за закрила на детето и НОП, включително с участие на децата и отчитане на въпросите за равнопоставеността между момичетата и момчетата.

Препоръки към властите в България, Гърция, Италия и Сърбия

- Създаване на условия за това структурите и организациите, ангажирани със закрилата и благосъстоянието на децата, да поемат основната отговорност за определянето на най-подходящия, съобразен с възрастта и пола континуум от грижи за всички пътуващи деца.⁶⁸
- Включване на съображенията, свързани с пола, сред основните елементи на **политиките, насоките и дейностите за изграждане на капацитет** за непридружени и разделени от семействата си деца съгласно компетентите и правомощията на всеки национален орган, с цел:
 - укрепване на процедурите за идентифициране, включително за оценка на възрастта, когато е

необходимо, в съответствие с международните стандарти;

- гарантиране на пълното зачитане на най-добрите интереси на детето, като се взема предвид специфичното положение на всяко момиче – дали е видимо непридружено, пътува с друго семейство или омъжено;
- назначаване на независими настойници за всички непридружени и разделени от семействата си момчета и момичета, независимо дали пътуват с други семейства, или са омъжени;
- осигуряване на подходящи за пола и възрастта на непридружените и разделени от семействата си деца системи за прием и алтернативна грижа.
- Подобряване на събирането, анализа и използването на данни за непридружените и разделените от семействата си деца, включително на специфични за пола данни като декларирано семейно положение, бременност и деца.
- Насърчаване на междусекторната и междуведомствената координация между полицейските сили, граничните служби, агенциите за предоставяне на международна закрила и организациите, ангажирани със закрилата на непридружените и разделените от семействата си деца, за да се гарантира своевременното насочване на тези деца към специализирани, работещи и достъпни институции и услуги за социална закрила.
- Осигуряване на достъпна за ползване от децата и чувствителна към пола и културата информация за правата и отговорностите им и тези на придружаващите ги пълнолетни лица на основните

входни и транзитни пунктове.

- Подкрепа за създаването на безопасни и гарантиращи поверителност пространства, където момичета и момчета могат да получават информация и да споделят всякакви уязвимости по подходящ начин.

Препоръки към агенциите на ООН

- **Застъпничество за** политики за бежанците и мигрантите, които са съобразени с ключови специфики като възрастта и пола, и при необходимост – за програми, които осигуряват специфични механизми за подкрепа и закрила на момичета.
- Подкрепа за разработването, разпространението и използването от регионалните и националните власти на **инструменти и механизми за идентифициране**, както и на обучителни материали, с цел усъвършенстване на уменията на работещите на предна линия и на други специалисти за своевременно и точно идентифициране на непридружени момичета.
- Насърчаване на провеждането на **нови изследвания** и добиването на нови знания за специфичните потребности и проблеми на непридружените момичета в области отвъд тяхното идентифициране, включително документирането на най-добри практики и систематичното използване на подробни данни за пола и възрастта на непридружените и разделените от семействата си деца.

Приложение 1

10 признака на непридруженото или разделеното ОТ СЕМЕЙСТВОТО СИ момиче

Невинаги е очевидно, че едно момиче е непридружено или разделено от семейството си. Никога не разчитайте на това, че момичето може и ще ви каже, че е дете. Целта на тези насоки е да подпомогнат служителите на предна линия да идентифицират непридружени или разделени от семействата си момичета и незабавно да ги насочат към съответните власти и/или услуги за спешна помощ.

Моля, имайте предвид тези 10 признака и се свържете със съответните органи, ако имате съмнения, че дадено момиче е непридружено.

- 1. Момичето пътува само и/или изрично иска помощ.** Ако видите момиче, пътуващо само, което изглежда под 18 г. (или ако вие имате съмнения за това), момичето може да е непридружено.
- 2. Момичето казва, че е на 18 г., но изглежда по-младо.** Ако момичето не представи документи, удостоверяващи неговата възраст, и/или ако вие все още имате съмнения, то може да е непридружено.
- 3. Момичето няма валидни пътнически или лични документи или документите му са фалшиви.** Ако момичето няма документи или някой друг държи документите от негово име и/или ако не иска да сподели личните си данни, то може да е непридружено.
- 4. Момичето разказва история, която изглежда добре репетирана или ви е позната от разкази на други момичета.** Ако отговорите му на вашите въпроси изглеждат добре подготвени и дава неясни сведения за пътуването си и за своите обстоятелства, то може да е непридружено.
- 5. Момичето казва, че е омъжено, показва признаци на бременност или се държи като „родител“ на други деца.** Ако омъжено момиче пътува само със своя съпруг (при това без родителите си), то трябва да се счита за непридружено. Ако подозирате, че детето е бременно или е майка на малки деца, то трябва да се счита за непридружено.
- 6. Момичето пътува с група или семейство, която (което) не отговаря на очакваната възраст или на профила на едно семейство от родители и деца.** Ако момичето пътува с пълнолетни спътници, чиято възраст не съвпада със семейния профил, или ако пътува с възрастен мъж или „чичо“, момичето може да е непридружено.
- 7. Момичето не говори езика или диалекта на своите спътници или на хората, които се грижат за него.** Ако момичето не говори един и същ език със спътниците си, възможно е тези хора да не са неговото семейство и то да е непридружено. В този случай поискайте помощ от преводачи и културни медиатори.
- 8. Външният вид или физическите характеристики на момичето се различават съществено от тези на неговите спътници.** Ако по физически черти момичето не прилича на своите спътници, то може да е непридружено.
- 9. Видът на момичето е занемарен или му липсва лична хигиена, особено в сравнение с придружаващите го.** Ако момичето изглежда запуснато в сравнение с други деца, които пътуват с родителите или са в неговата група, то може да е непридружено.
- 10. Момичето изглежда напласено и неспокойно, когато е сред спътниците си и показва признаци на емоционален дистрес, включително тревожност, неспокойствие, треперене или изчервяване.** Ако момичето изглежда разстроено, отказва да говори, държи се на разстояние и т.н., то може да е непридружено.

Какво е предназначението на тези насоки?

Тези насоки са разработени в помощ на служителите на предна линия (гранична полиция, органи по сигурността, полицейски сили, персонал на приемателни центрове и др.), за да ги запознаят с възможните признаци на момичетата бежанци и мигранти, които са непридружени или разделени от семействата си, с оглед на по-доброто им идентифициране.

В тях са посочени 10 признака, които могат да улеснят идентифицирането на непридружени или разделени момичета. Ако имате съмнение въз основа на наличието на тези (и други) признаци, че момичето е непридружено или разделено, следва незабавно да насочите това момиче към компетентните органи.

Непридружени или разделени от семействата си деца (НРСД)

Непридружени деца са тези, които са разделени от своите родители и други роднини и не са под грижите на възрастен, който по силата на закон или традиция отговаря за тези грижи.

Разделените деца са отделени и от двамата си родители или от лицата, които преди това са се грижили за тях по силата на закон или традиция, но невинаги от други роднини. В този смисъл някои деца, придружавани от други пълнолетни членове на семейството, също може да са разделени.

Какво представлява идентифицирането?

Идентифицирането е процес на установяване на децата, които са разделени от техните семейства или от други полагащи грижи за тях лица, и на вероятното местонахождение на тези семейства или лица.

- Идентифицирането на непридружени и разделени от семействата си момчета и момичета може да се извърши при пристигането, но често се осъществява на етапа на преместването, включително от доставчици на услуги или чрез механизмите, базирани в общността.
- Целта на идентифицирането е да се гарантира безопасността на разделените момчета и момичета и да им се осигурят подходящи грижи и помощ, докато те се съберат със семействата си или до намирането на алтернативни дългосрочни решения.
- Важно е връзките (включително семейните връзки) на разделените деца да бъдат проверени и оценени с оглед на установяването на възможните рискове.

Защо фокусът е върху момичетата?

Поради специфичната динамика на тяхното пътуване, момичетата невинаги могат да бъдат идентифицирани веднага като непридружени или разделени. Те не са еднородна група – някои са бременни или пътуват със съпрузи, деца или далечни роднини; други пътуват сами, но в групи с несвързани пълнолетни; трети имат фалшиви документи, представящи ги за по-възрастни, а някои може да са обект на трафик.

Ако имате съмнения, че дадено момиче е непридружено или разделено:

Запишете всичко: данни за името, местоположението и телефонния номер, когато е възможно.

Незабавно се обадете на съответните служби/организации: винаги имайте подръка техните данни за контакт.

Те трябва да имат обучени служители, които да проучат по безопасен начин момичето и неговите спътници, за да определят дали то е непридружено или разделено.

- ¹ BRIDGE 'Gender update: gender and migration' (Актуализация по въпросите на пола: пол и миграция), бр. 114, февруари 2016 г., на адрес: www.bridge.ids.ac.uk/updates/gender-and-migration.
- ² Фонд на ООН за населението, ВКБООН и Женска комисия за бежанците (Women's Refugee Commission), Initial Assessment Report: Protection risks for women and girls in the European refugee and migrant crisis in Greece and the former Yugoslav Republic of Macedonia (Доклад за първоначална оценка: Рискове за закрилата на жени и момичета в контекста на бежанската и мигрантската криза в Европа – Гърция и Бивша югославска република Македония), Ню Йорк, 2016 г.
- ³ Жените са по-малко от половината от всички международни мигранти в глобален мащаб – 125 милиона или 48,4 %. Данните са налични на следния адрес: <https://migrationdataportal.org/themes/gender>.
- ⁴ Ribul, Marta, 'An Exploration of the Mental Health Impact of Violence on Female Unaccompanied Refugee Minors and the Associated Psychological Needs: A Mixed Methods Study of the Italian Context' (Master's of Global Health Thesis) (Изследване на последствията за психичното здраве от насилието, оказано върху непридружени непълнолетни момичета, и съответните психологически потребности) (Дипломна работа за магистратура по глобално здраве), Universitat de Barcelona, Барселона, Испания, 2017 г., стр. 8.
- ⁵ Въпреки че броят на пристигналите през 2018 г. е по-малък в сравнение с периода 2015–2017 г., пътешествията са толкова опасни, колкото и преди. ВКБООН, 'Desperate Journeys: Refugees and migrants arriving in Europe and at Europe's borders, January – December 2018' (Отчаяни пътешествия: бежанци и мигранти, пристигнали в Европа и на европейските граници, януари – декември 2018 г.), Женева, 2018 г. Данните са налични на следния адрес: <https://data2.вкбоон.org/en/documents/download/67712>.
- ⁶ Включват пристигналите по море в Италия, Кипър и Малта, както и пристигналите по море и по суша в Гърция и Испания. Данните са налични на следния адрес: <https://data2.вкбоон.org/en/situations/mediterranean>.
- ⁷ UNICEF и ММО, Harrowing Journeys, Children and youth on the move across the Mediterranean Sea, at risk of trafficking and exploitation (Мъчителни пътешествия – деца и младежи, пътуващи през Средиземно море, са изложени на риск от трафик и експлоатация), Ню Йорк и Женева, 2017 г., стр. 16. На адрес: https://www.unicef.org/publications/files/Harrowing_Journeys_Children_and_youth_on_the_move_across_the_Mediterranean.pdf.
- ⁸ ВКБООН, УНИЦЕФ, ММО, 'Refugee and Migrant Children in Europe, Overview of Trends in January-June 2019' (Деца – бежанци и мигранти в Европа. Обзор на тенденциите през януари–юни 2019 г.), Ню Йорк и Женева, 2019 г. На адрес: <https://www.unicef.org/eca/sites/уницеф.org.eca/files/2019-12/Factsheet%20on%20refugee%20and%20migrant%20children%20Jan-June%202019.pdf>.
- ⁹ Евростат – база от данни за убежище и управлявана миграция, на адрес: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>.
- ¹⁰ Международен комитет на Червения кръст, 'Inter-agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children' (Водещи междуведомствени принципи за непридружени и разделени деца), Женева, 2014 г., на адрес: https://www.unicef.org/protection/IAG_UASCs.pdf.
- ¹¹ Пак там.
- ¹² Европейски съюз, Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила, Брюксел, 2011 г. На адрес: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:BG:PDF>.
- ¹³ Алианс за закрила на детето в контекста на хуманитарните действия. Полеви наръчник за непридружени и разделени деца. Междуведомствена работна група по непридружени и разделени деца, 2017 г. На адрес: www.iom.int/sites/default/files/HANDBOOK-WEB-2017-0322.pdf.
- ¹⁴ <https://www.lavoro.gov.it/temi-e-priorita/immigrazione/focus-on/minori-stranieri/Pagine/Dati-minori-stranieri-non-accompagnati.aspx>.
- ¹⁵ <http://www.ekka.org.gr/>.
- ¹⁶ УНИЦЕФ, ВКБООН, ММО, Евростат и ОИСП: A Call to Action: Protecting children on the move starts with better data (Призив за действие: Закрилата на пътуващите деца започва с по-добри данни), Ню Йорк, 2018 г. На адрес: <https://data.unicef.org/resources/call-action-protecting-children-move-starts-better-data>.
- ¹⁷ ВКБООН, УНИЦЕФ, ММО, 'Refugee and Migrant Children in Europe' (Деца – мигранти и бежанци в Европа), 2019 г.
- ¹⁸ Пак там.
- ¹⁹ https://www.unicef.org/eca/sites/unicef.org.eca/files/EKKA%20dashboard%202015-7-2018_0.pdf.
- ²⁰ <https://www.lavoro.gov.it/temi-e-priorita/immigrazione/focus-on/minori-stranieri/Documents/Report-MSNA-mese-dicembre-2019.pdf>.
- ²¹ <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/73385>.
- ²² <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>.
- ²³ Пак там.
- ²⁴ „Момичетата – ННЛ (непридружени непълнолетни лица) като цяло са били относително по-млади от момчетата – почти една пета от непридружените непълнолетни момичета са били на възраст под 14 г.“, www.easo.europa.eu/easo-annual-report-2018/4101-unaccompanied-minors-ar629.
- ²⁵ Пак там.
- ²⁶ <https://www.lavoro.gov.it/temi-e-priorita/immigrazione/focus-on/minori-stranieri/Pagine/Dati-minori-stranieri-non-accompagnati.aspx>.
- ²⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>.
- ²⁸ ММО, 'Human Trafficking through the Central Mediterranean Route' (Трафик на хора по маршрута в централното Средиземноморие), Женева, 2017 г. На адрес: https://italy.iom.int/sites/default/files/news-documents/IOMReport_Trafficking.pdf.
- ²⁹ ММО, 'Vittime di tratta nella rotta del Mediterraneo centrale: Focus sulle donne provenienti dalla Costa d'Avorio, dalla tratta in Tunisia al rischio di re-trafficking in Italia' (Жертви на трафик по маршрута в централното Средиземноморие: Фокус върху жените от Кот д'Ивоар, изложени на риск от трафик през Тунис и повторен трафик в Италия), Женева, 2019 г. На адрес: <https://italy.iom.int/sites/default/files/news-documents/BriefingOIMVittimeditratta.pdf>.
- ³⁰ Повече информация за липсващите деца може да бъде намерена в ММО, 'Fatal Journeys, Volume 4, Missing Migrant Children' (Фатални пътешествия. Том 4. Липсващи деца мигранти), Женева, 2019 г. На адрес: https://publications.MMO.int/system/files/pdf/fatal_journeys_4.pdf.
- ³¹ Международна федерация на дружествата на Червения кръст и Червения полумесец (IFRC), Alone and Unsafe: Children, migration, and sexual and gender-based violence (Сами и в опасност – деца, миграция и сексуално и основано на пола насилие), Женева, 2018 г., стр. 15. На адрес: <https://media.ifrc.org/ifrc/wp-content/uploads/sites/5/2018/11/181126-AloneUnsafe-Report-EN-web.pdf>.
- ³² УНИЦЕФ и ММО, Harrowing Journeys, Children and youth on the move across the Mediterranean Sea (Мъчителни пътешествия – деца и младежи пътуват през Средиземно море), Женева, 2017 г., стр. 16.
- ³³ Мисия на ООН за подкрепа в Либия (UNSMIL) и Върховен комисариат за бежанците на ООН (ВКБООН), Desperate and Dangerous: Report on the human rights situation of migrants and refugees in Libya (Отчаяно и опасно: Доклад за положението с човешките права на мигранти и бежанци в Либия), Тунис, 2018 г.
- ³⁴ УНИЦЕФ, REACH, 'Children on the Move in Italy and Greece' (Пътуващи деца в Италия и Гърция), Женева, 2017 г. На адрес: www.unicef.org/eca/media/921/file/REACH_report_2017.pdf.
- ³⁵ ММО и УНИЦЕФ, 'Data Brief: Migration of children to Europe' (Данни за миграцията на деца към Европа), Женева, 30 ноември 2015 г. На адрес: www.iom.int/sites/default/files/press_release/file/IOM-UNICEF-Data-Brief-Refugee-and-Migrant-Crisis-in-Europe-30.11.15.pdf.
- ³⁶ <https://easo.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on%20reception-%20conditions-%20for-unaccompanied-children.pdf>.
- ³⁷ Служба на ООН за борба с наркотиците и престъпността (UNODC), Global Report on Trafficking in Persons 2018 (Глобален доклад за трафика на хора), Виена, 2018 г.

- ³⁸ Европейски съюз, Втори доклад за постигнатия напредък в борбата срещу трафика на хора (2018 г.) съгласно изискванията на член 20 от Директива 2011/36/ЕС относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него, {SWD(2018) 473 final}, Брюксел, декември 2018 г. На адрес: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_com-2018-777-report_en.pdf.
- ³⁹ УНИЦЕФ и ММО, 'Harrowing Journeys: Children and youth on the move across the Mediterranean Sea' (Мъчителни пътешествия – деца и младежи пътуват през Средиземно море), Женева, 2017 г.
- ⁴⁰ ММО, 'Human Trafficking through the Central Mediterranean Route' (Трафик на хора по маршрута в централното Средиземноморие), Женева, 2017 г.
- ⁴¹ ММО, 'Vittime di tratta nella rotta del Mediterraneo centrale' (Жертви на трафик по маршрута в централното Средиземноморие), 2019 г.
- ⁴² Липсва общоприета дефиниция на понятието „нередовна миграция“ (irregular migration). ММО дефинира това понятие по следния начин: „Движение, осъществявано извън нормативната уредба на изпращащата, транзитната и приемащата страна“. Мигрант в нередовна ситуация може да попада в една или повече от следните хипотези: лицето може да е влязло в страната нередовно, например с фалшиви документи или без да е преминало през официален граничен пункт, или да работи в страната по нередовен начин, например може да има разрешение за пребиваване, но не и за постъпване на платена работа в страната. За повече информация: <https://migrationdataportal.org/themes/irregular-migration>.
- ⁴³ https://ec.europa.eu/anti-trafficking/member-states_en
- ⁴⁴ Експертна група по противодействие на трафика на хора (GRETA). Доклад от прилагането на Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора в Сърбия, Страсбург 2017 г. На адрес: <https://rm.coe.int/greta-2017-37-frg-srb-en/16807809fd>
- ⁴⁵ Нуша Йонкова и колектив, Protecting Victims: An analysis of the anti-trafficking directive from the perspective of a victim of Gender-Based Violence (Закрила на жертвите: Анализ на Директивата за борба с трафика от гледната точка на жертва на насилие, основано на пола). Доклад, възложен от Европейския институт за равенство между половете (EIGE), DRAFT EIGE/2017/OPER/0, Вилнюс, 2017 г.
- ⁴⁶ Пак там.
- ⁴⁷ Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 относно третирането на непридружени и разделени деца извън тяхната страна на произход, 2005 г., параграф 31(i), на адрес: <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/GC6.pdf>; Европейска служба за подкрепа в областта на убежището (EASO), Практическо ръководство за оценка на възрастта, 2018 г., на адрес: <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-guide-on-age-assessment-v3-2018.pdf>; Агенция на ЕС за основните права (FRA), Оценка на възрастта и вземане на пръстови отпечатъци от деца при процедури за убежище. Минимални възрастови изисквания във връзка с правата на децата в ЕС, 2018 г., на адрес: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-minimum-age-asylum-procedures_en.pdf; УНИЦЕФ, Оценка на възрастта – техническа бележка, 2013 г., на адрес: [https://www.unicef.org/protection/files/Age_Assessment_Note_final_version_\(English\).pdf](https://www.unicef.org/protection/files/Age_Assessment_Note_final_version_(English).pdf).
- ⁴⁸ Агенция на ЕС за основните права (FRA), Current migration situation in the EU: separated children (Текуща ситуация с миграцията в ЕС – разделени деца), Виена, 2016 г., стр. 9. На адрес: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-december-2016-monthly-migration-report-separated-childr.pdf
- ⁴⁹ Пак там.
- ⁵⁰ Европейска служба за подкрепа в областта на убежището (EASO), 'EASO Practical guide on the best interests of the child in asylum procedures' (Практическо ръководство на EASO относно най-добрите интереси на детето в процедурите за убежище), Валета, 2019 г. На адрес: www.easo.europa.eu/sites/default/files/Practical-Guide-Best-Interests-Child-EN.pdf.
- ⁵¹ Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA), 'Addressing forced marriage in the EU: Legal provisions and promising practices' (Мерки по отношение на принудителните бракове в ЕС – нормативни разпоредби и обещаващи практики), Виена, 2014 г.
- ⁵² Digidiki, Vasileia и Jacqueline Bhabha, Emergency within an Emergency: The growing epidemic of sexual exploitation and abuse of migrant children in Greece (Извънредно положение в извънредното положение – разрастващата се епидемия от сексуална експлоатация на деца и посегателства върху деца в Гърция), Център за здраве и човешки права, Харвард, 2018 г.
- ⁵³ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-guardianship-systems-in-the-eu-summary_en.pdf
- ⁵⁴ Международна федерация на дружествата на Червения кръст и Червения полумесец (IFRC), Alone and Unsafe: Children, migration, and sexual and gender-based violence (Сами и в опасност – деца, миграция и сексуално и основано на пола насилие), Женева, 2018 г.
- ⁵⁵ Пак там.
- ⁵⁶ В Гърция общият брой на НРД – бежанци и мигранти в центровете за първоначално приемане и идентифициране (RIC) и в центровете за задържане с цел закрила (protective custody) е нараснал с близо 60 % в сравнение с декември 2017 г. Подобни практики се наблюдават в България и Испания. УНИЦЕФ, 'Refugee and Migrant Crisis in Europe Humanitarian Situation Report # 30' (Бежанска и мигрантска криза в Европа: Доклад за хуманитарната ситуация № 30), Женева, 2018 г. На адрес: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNICEF_Refugee and Migrant Crisis in Europe Humanitarian Situation Report, No. 30 as of December 2018.pdf.
- ⁵⁷ Фонд на ООН за населението, ВКБООН и Женска комисия за бежанците (WRC), Initial Assessment Report: Protection risks for women and girls in the European refugee and migrant crisis (Доклад за първоначална оценка – рискове, свързани със закрилата на жени и момичета в контекста на бежанската и миграционната криза в Европа), Ню Йорк и Женева, 2015 г. На адрес: www.unhcr.org/569f8f419.pdf.
- ⁵⁸ WRC, EU-Turkey Agreement Failing Refugee Women and Girls (Споразумението между ЕС и Турция се проваля по отношение на жените и момичетата бежанци), Ню Йорк 2016 г. На адрес: www.womensrefugeecommission.org/images/zdocs/EU-Turkey-Refugee-Agreement-Failing.pdf.
- ⁵⁹ Forin, Roberto и Claire Healy 'Trafficking along Migration Routes to Europe Bridging the Gap between Migration, Asylum and Anti-Trafficking' (Трафик по миграционните маршрути в Европа – затваряне на празнотите между миграция, убежище и борба с трафика), Международен център по развитие на миграционната политика (ICMPD), Виена, (2018:56).
- ⁶⁰ WRC, 'Falling Through the Cracks' (Издаване през пролуките), Германия и Швеция, март 2016 г.; WRC, 'No Safety in the Balkans' (Няма сигурност на Балканите), Сърбия и Словения, март 2016 г.; WRC, 'Protection Risks on Europe's Shores' (Рискове, свързани със закрилата по бреговете на Европа), Гърция и Македония, ноември 2015 г.
- ⁶¹ ВКБООН, 'Desperate Journeys' (Отчаяни пътешествия), Женева, 2018 г.
- ⁶² <https://www.unicef.org/eca/emergencies/refugee-and-migrant-children-europe>
- ⁶³ Европейска мрежа на жените мигранти, 'Info sheet: Meeting needs of migrant girls on the move' (Информационен лист – посрещане на потребностите на пътуващите момичета мигранти), Брюксел, 2018 г. На адрес: www.migrantwomennetwork.org/2018/12/04/girlsvoices-meeting-needs-of-migrant-girls-on-the-move/.
- ⁶⁴ Пак там.
- ⁶⁵ Пак там.
- ⁶⁶ МЕЖДУНАРОДЕН КОМИТЕТ ПО СПАСЯВАНЕ, УНИЦЕФ, ВКБООН, The Way Forward to Strengthened Policies and Practices for Unaccompanied and Separated Children in Europe (Пътят напред за укрепване на политиките и практиките за непридружени и разделени деца в Европа), Ню Йорк и Женева, 2016 г. На адрес: www.unicef.org/bulgaria/media/256/file.
- ⁶⁷ https://alliancecpha.org/en/CPMS_home
- ⁶⁸ Съгласно 'Joint general comment No. 4 (2017) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 23 (2017) of the Committee on the Rights of the Child on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return' (Съвместен общ коментар № 4 (2017 г.) на Комитета по закрила на правата на всички работници мигранти и на членовете на техните семейства и № 23 (2017 г.) на Комитета по правата на детето относно задълженията на държавата към човешките права на децата в контекста на международна миграция в страните на произход, транзит, дестинация и връщане*).

